

РЕЦЕНЗІЯ

на книгу Сегеди С.П. Створення та розвиток української військової преси (XX – початок XXI століття): монографія. – Рівне: Овід, 2012. – 504 с.

Українська військова преса є важливим історичним джерелом, де зафіксовано хід збройної боротьби за самостійну соборну державу Україну, долі її учасників, подано хронікально-документальні засади для відтворення процесів побудови та трансформації українського війська, становлення національної військової думки, відображено реформування Збройних Сил сучасної незалежної України. С.П.Сегеда всебічно розкриває ці особливості військової періодики, зосередившись на тому, що й сама історія української військової преси є невід'ємною частиною історії національних збройних сил. У праці автор переконливо показує, що існування військових видань прямо пов'язано зі створенням, бойовим шляхом та розформуванням військових частин та об'єднань, редакції військових часописів були структурним підрозділом війська, а військова періодика слугувала не тільки засобом інформування воїнів, а й завжди була пропагандистом, активним творцем державницького менталітету, що мало суттєвий вплив на процес будівництва українського війська, підвищення його боєздатності. Досвід становлення та вдосконалення системи військових друкованих засобів масової інформації має значення як для реформування їх на сучасному етапі, так і для прогнозування їхньої участі в подальшому будівництві Збройних Сил України.

Дослідження виконано автором на тлі формування суспільної думки про зменшення значення друкованих видань на сучасному етапі, яка обґрунтовується зростанням ролі електронних засобів масової інформації в інформаційно-пропагандистському забезпеченні армії. Висовуються передбачення, що це призведе до неминучого витіснення на "допоміжні позиції" військової преси, а з часом і до цілковитої її ліквідації. Однак такі твердження гіпотетичні і, як переконливо доводить автор монографії, не спираються на комплексні наукові дослідження, адже праці істориків фрагментарно висвітлюють окремі аспекти, які стосуються функціонування військової преси, аналізуючи окремі газети і журнали у системі національно-патріотичних видань чи використовуючи публікації військових часописів як джерело при висвітленні тих чи інших питань воєнної історії та історії України в цілому.

Праця є відповіддю на назрілу потребу всебічно дослідити процес розвитку української військової преси, щоб виявити спільні тенденції та характеристики для прогнозування шляхів її подальшого розвитку, тому актуальність дослідження не викликає сумнівів. Автору вдалося дослідити та систематизувати значний обсяг історіографії, широкої за територіально-географічними межами, неоднорідної за ідейним представництвом і різнопланової за оцінюванням досліджуваних подій.

У монографії автор досить детально реконструював процес виникнення та становлення української військової преси від часу її виникнення на початку XX століття до сьогодення, тим самим ліквідувавши "білу пляму" в історичній науці про цілісність цього процесу. С.П.Сегеда охарактеризував особливості трансформації системи військової преси на різних етапах її розвитку, функціонування редакцій військових часописів як повноправних структурних підрозділів українського війська в контексті його творення, подав періодизацію цього процесу і виявив зв'язки між окремими періодами та етапами розвитку військової преси; охарактеризував історичні передумови становлення української військової періодики, висвітлення на сторінках військової періодики проблем збройного захисту держави і розвитку української військової справи. У цьому полягає наукова новизна праці, до якої також належить запро-

поноване автором монографії обґрунтування змісту низки понять і категорій, зокрема сформульованих та уточнених автором на основі сучасних нормативних актів тих понять, що визначають предмет даного дослідження: "українська військова преса", "збройне (озброєне) формування", "воєнізоване формування", "парамілітарна організація" тощо.

Автор, скориставшись принципом україноцентризму, пропонує всебічний розгляд питань становлення військової періодики й української військової справи з точки зору побудови української держави. Традиційні для історичних досліджень методи роботи у поєднанні зі специфічною для пресознавців методологією дозволили здійснити дослідження предмета наукової роботи, органічно скомпонувати зібраний та проаналізований матеріал. Охарактеризовані в розділі базові принципи та загальнонаукові, спеціально-історичні та міждисциплінарні методи дослідження були використані у комплексному й органічному поєднанні, вони дозволили з достатньою повнотою та ґрунтовністю вивчати явища виникнення, розвитку і згортання діяльності українських військових видань у ХХ – на початку ХХІ ст., аналізувати весь цілісний процес функціонування національно-патріотичної військової преси. Багата методологічна основа забезпечила формування концептуального поля для достовірних результатів дослідження та створила об'єктивні передумови досягнення мети дослідження, а різновидова джерельна база дослідження, представлена первинними джерелами, є достатньою для історичної реконструкції створення і розвитку української військової періодики, дає можливість зробити достовірні висновки.

Монографія С.П.Сегеди "Створення та розвиток української військової преси (ХХ – початок ХХІ століття)" висловлює авторську оцінку становлення та розвитку української військової преси. Практичне значення полягає в тому, що зібраний автором фактичний матеріал, основні положення та висновки можуть слугувати основою для проведення подальших наукових пошуків у царині військової історії, історії української військової преси, при підготовці узагальнюючих праць з історії України, для розробки курсу лекцій та проведення практичних занять з курсантами і слухачами вищих військових навчальних закладів широкого кола спеціальностей, зокрема, військових істориків та військових журналістів, фахівців з історії України, а також у системі гуманітарної підготовки. Матеріали монографії можуть бути застосовані для формулювання рекомендацій щодо корегування Державної програми реформування та розвитку Збройних Сил України, зокрема їх інформаційно-пропагандистського забезпечення.

Завдяки праці С.П.Сегеди було визначено теми, що вимагають подальшого дослідження, створено бібліографічну базу історіографічних джерел та введено у науковий обіг низку архівних матеріалів. Військовим історикам варто продовжити дослідження діяльності українських військових періодичних видань як невичерпного джерела досвіду національно-патріотичного виховання військовослужбовців та консолідації українського народу.